

30 år med «ny» abortdebatt – hvor går vi?

Berge Solberg,
Professor i medisinsk etikk, Institutt for samfunnsmedisin og sykepleie, NTNU
Sekretær Klinisk Etikkomite, St. Olavs hospital
Medlem av abortutvalget

Spørsmålet jeg skal belyse:

«Hvorfor ble aborter etter påvist fosteravvik så problematisert i vårt samfunn der knapt noen er abortmotstandere?»

Disposisjon

1. Den gamle og den nye abortdebatten
2. Det etisk nye i den nye abortdebatten
3. Debatten om morgendagens abortlov

1. Den gamle og den nye abortdebatten

Den gamle abortdebatten

Den gamle abortdebatten

- Nemnder vs selvbestemmelse
- Akseptable indikasjoner (grunner)
- Striden om den *sosiale* indikasjonen

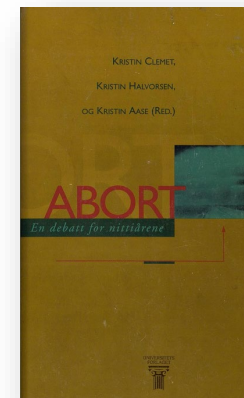
Den «nye» abortdebatten

- 1987: Lov om kunstig befruktning
- 1991: Bioteknologinemnda opprettes
- 1994: Bioteknologiloven
- 2003: Ny og strengere bioteknologilov

- Debatten om bioteknologi (inkl ultralyd) kommer for fullt
- Diskusjonen om selvbestemmelse / sosial indikasjon går over i en diskusjon om fosteravvik og vårt forhold til funksjonshemmede

Debatten snudd på hodet

- *«For 30 år siden var abort ikke tillatt med mindre det var fare for kvinnens liv eller helse, eller når det var fare for at barnet kunne få en alvorlig funksjonshemning. Den gang var det imidlertid ikke nevneverdig motstand mot å få innvilget abort hvis kvinnen hadde røde hunder eller, da fostervannsprøver ble tilgjengelige, fikk påvist Down syndrom hos fosteret. Selv i kristne kretser var det ikke bare akseptert, men sett på som et ønskelig tilbud.*
- *Nå er abortdebatten snudd fullstendig på hodet. Flere toneangivende politikere og andre mener at selvbestemt abort må være en selvfølge hvis det å få barn ikke passer inn i egen livssituasjon og karriereplaner, men at det er uetisk å be om svangerskapsavbrudd dersom foreldrene får visshet om at barnet har så store utviklingsavvik at det vil dø kort tid etter fødsel eller ikke vil være i stand til noen gang å få et selvstendig liv.»*

Trond Markestad,
nyfødtlege,
Aftenposten 15.06.2000

Den «nye» abortdebatten

- Streng regulering av human-medisinsk bruk av bioteknologi
- 30 år med debatt!
- → 2020: Bioteknologiforliket
- => «Alt» ble tillatt

2. Det etisk nye i den nye abortdebatten

Det nye: To etisk relevante trekk

- Fosterdiagnostikken uttrykker at noen typer liv ikke er verdt å leve!

When Meagan Nash posted this image of her son, Asher, on social media, it was widely shared.
Crystal Barbee

- Fosterdiagnostikken inviterer foreldre til å ombestemme seg!

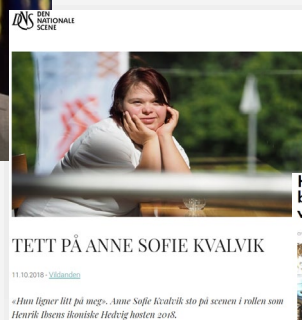

Menneskene bak diagnosene som velges bort i fosterdiagnostikken

- «The any-particular-distinction»
- Signalargumentet
- Funksjonshemmedes økende krav på anerkjennelse

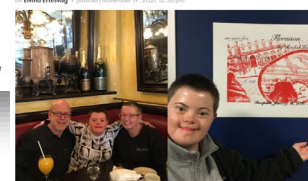

Downs syndrom i norsk offentlighet i dag

Hun har Downs syndrom og bachelorgrad – Nå går farens hyllest viralt

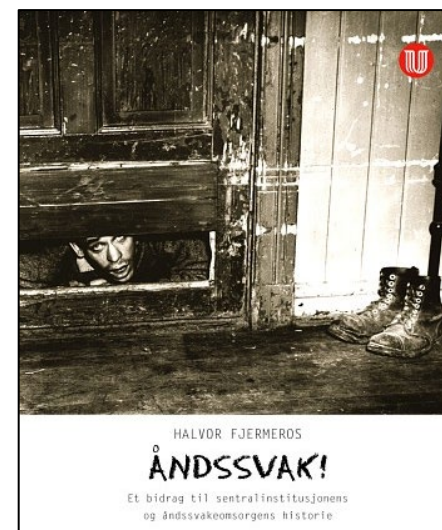
av Børre Erenborg · publisert november 05, 2020 10:34

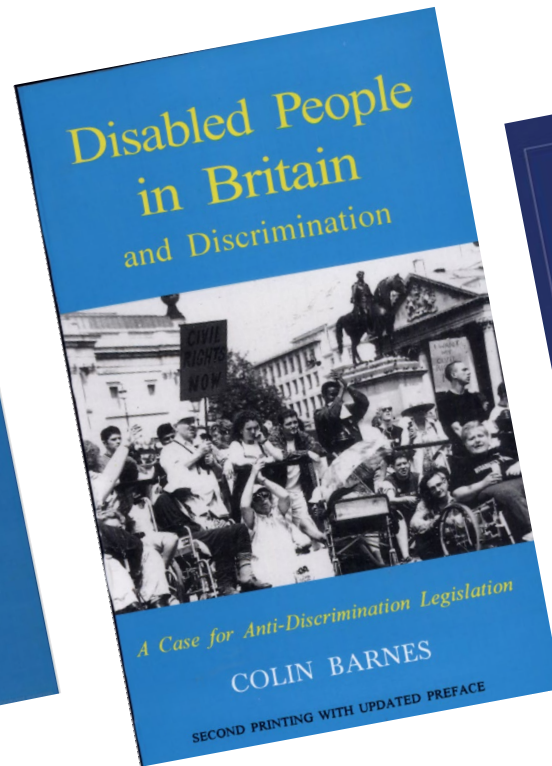
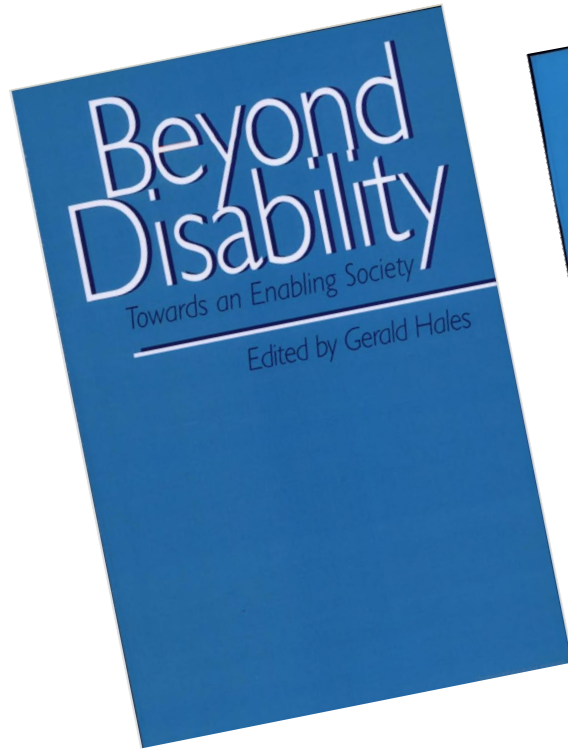
Svein A Hofsrø; Detektiv Downs (2013), Marthe Goksøyr (2012), Mats Melin; Hur mange krammer finns det i världen? (2013), Anne Sofie Kvalvik (Hedvig i Vildanden 2018), Rachel Handlin (2021), Sondre Myrseth i førstegangstjenesten med Herman Flesvig

Den historiske bagasjen

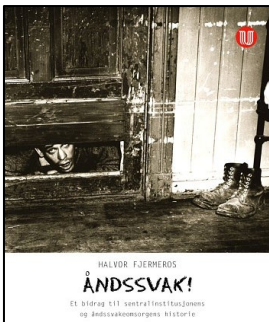
- Redsel for arvelighet ved psykisk utviklingshemming på 30 tallet => steriliseringslover i Norden
- «Eugenikken»
- Utviklingshemmede langt fra «fullverdige mennesker», helt frem til 1960-tallet
- 60- og 70-tallet – institusjonaliseringen
- Ca 1990 – HVPU-reformen

Økende politisering og teoretisering rundt funksjonshemming fra 1960-tallet → politisk kampsak på 1990-tallet

Paradokset i det historiske fremskrittet angående synet på funksjonshemming

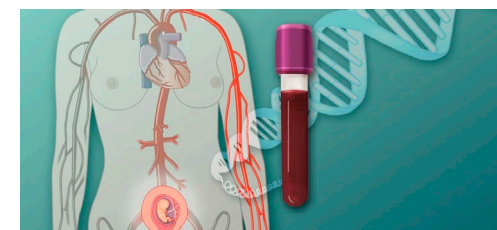
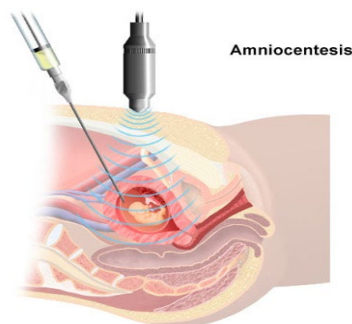
1970-tallet

1980-tallet

2000-tallet

2014

2020

Paradokset: Aldri før har mennesker med Downs syndrom kunnet leve bedre liv enn nå.
Aldri før har vi hatt bedre teknologisk mulighet til å velge dem bort på fosterstadiet enn nå.

Det nye: To etisk relevante trekk

- Fosterdiagnostikken uttrykker at noen typer liv ikke er verdt å leve!

When Meagan Nash posted this image of her son, Asher, on social media, it was widely shared.
Crystal Barbee

- Fosterdiagnostikken inviterer foreldre til å ombestemme seg!

Den nye abortdebatten handlet også om at... – selvbestemmelse var ok, men ikke ombestemmelse

Krf-politiker Valgerd
Svarstad Haugland

*Det finnes ingen
angrefrist på barn*

– Nei til barn med angref

Av KARI STØRSLETTEN og CHRISTIAN FOUGNER (foto)

Nestleder i KrF, Valgerd Svarstad Haugland, mener Regjeringen går inn for å presse kv perfekte barn. Hun mener Regjeringen åpner for «angrefrist» dersom kvinner ikke er forn de bærer.

Den utvelgelsen av fostre som teknologien har gjort mulig, stiller oss overfor umenneskelige krav, mener Svar-

stad Haugland. Hun advarer på det kraftigste mot å sjonglere med liv etter at det er unnfanget.

Det er Regjeringens forslag til lov om medisinsk bruk av bioteknologi som har fått KrF på banen.

UMENNESKELIGE KRAV: Stortingsrepresentant Valgerd Svarstad Haugland mener utvelgelsen av fostre som teknologien har gjort mulig, stiller oss overfor umenneskelige krav.

Nestlederen har ikke noen tro på at hun skal greie å forandre abortloven. – Men jeg har med glede merket meg at partier som SV og Høyre er på glid når det gjelder såkalte sensorter,

altså aborter etter 12. svangerskapsuke, sier nestlederen i KrF.

Begrenser valget

SVs parlamentariske leder, Kjellbjørg Lunde, understreker at praksis i forhold til sensorter bør strammes inn. SV vil begrense muligheten til å velge hva slags barn en vil ha, sier Lund.

Også Høyre har vedtatt å legge seg på en mer forpliktet

de verdipolit er ennå uk som vinner

Sosialkom skal etter på stilling 8. for foreslå at om fostervaner over 38

Partiet fø gen kriterie føre til abor skapsuke, hv dyktig...

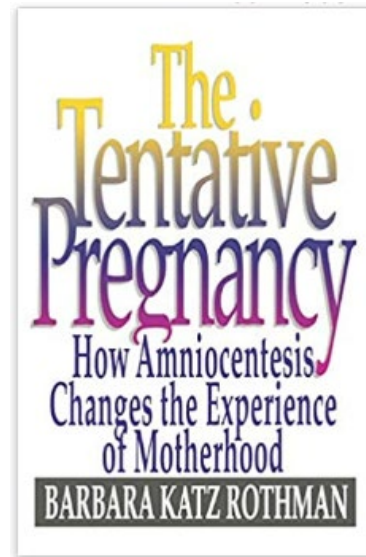
Om foreldreskapets moralske forpliktelser:

> Ethical Theory Moral Pract. 2002 Dec;5(4):463-84. doi: 10.1023/a:1021367025543.

Parental responsibility and the morality of selective abortion

Simo Vehmas ¹

- *"One dimension of parenthood is committing oneself to caring for any kind of child. Parents who rejected their child who became seriously disabled due, for example, to a car accident, would probably be considered as acting morally wrongly as parents.*
- *..In the same way prospective parents who have decided to procreate are morally parents and they should take a similar, unconditional attitude towards their prospective children as parents should take towards their actual children."*
- Aksept – en sentral dygd i alt foreldreskap
- => Redsel for «svangerskap på vent»

«Det etisk nye i abortdebatten» - hvor tungtveiende?

- Mange medisinske prosedyrer sender signaler
- Bedret livskvalitet for funksjonshemmede som lever her og nå, parallelt med økt utbredelse av fosterdiagnostikk
- Downs syndrom er en spesiell diagnose
- Gravide setter ikke svangerskapet «på vent»
- Gravide / par som har ønsket graviditeten velkommen, har ikke nødvendigvis gitt sin aksept til et foster med alvorlige skader
- 30 år med debatt i Norge → det politiske flertallet følte seg trygg på at en «normalisering» av biotek-politikken var etisk forsvarlig

3. Debatten om morgendagens abortlov

Har dette noe med debatten om fosterdiagnostikk å gjøre?

Debatten om abortnemndene

Strid om abortnemndene: Nesten alle får søknaden innvilget

Arbeiderpartiet sier ja til å avvike abortnemndene

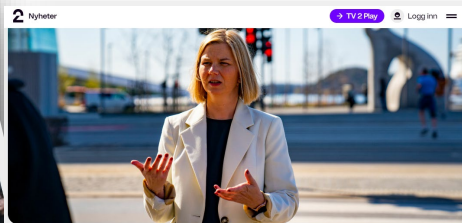
Aps landsmøte stemte for en historisk utvidelse av abortloven. Det kan i praksis bety selvbestemt abort til uke 18.

Partiledet i Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre. Foto: Ole Berg-Rusten / NTB / POOL

© Tone Magni Finstad Vestheim

Publisert: 17.04.21, 10:58 | Oppdatert: 18.04.21, 10:24

Vil fjerne nemndene: – Blir bare en ekstra byrde for kvinnen

ordmor: – Vi trenger nemndene. For kvinnens skyld

Den ubehagelige abortnemnda

KVINNEHELSE: Når kvinnen møter i abortnemnd er hun ofte svært nervøs. Hun opplever at hele hennes fremtid ligger i hendene på meg. Hva om nemnda virker mot sin hensikt?

Regjeringen utreder historisk utvidelse av abortloven

Regjeringen sier onsdag morgen de vil oppnevne et offentlig utvalg som skal gjennomgå abortloven.

Ingrid Emilie Waaler
Journalist

Bjørnar Hjellen
Journalist

Tobias Kvalvik Henriksen
Journalist

Vibecke Wold Haagenzen
Journalist

Publisert 1. juni kl. 08:57
Oppdatert 1. juni kl. 20:45

Regjeringen, med helse- og omsorgsminister Ingvald Kjerfve, informerte onsdag morgen om at et utvalg skal gjennomgå abortloven.

FOTO: VIBECKE WOLD HAAGENZEN / NRK

Sammenhengen mellom nemndbestemt abort og fosterdiagnostikk

- Kun 4,6 % av abortene skjer etter utgangen av 12. uke
- 2021: 500 nemndbestemte «senaborter»
- 400 av dem (80 %) handlet om fosteravvik
- Fosterdiagnostikken gir svar sent i svangerskapet
- => Nesten alle abortene som behandles i abortnemnd, skyldes alvorlige funn i fosterdiagnostikken
- Er det *ansvarlig* eller *uansvarlig* å avvike (erstatte) nemndene?

Situasjonen rundt alvorlige funn i fosterdiagnostikken

- Paret / den gravide ser gjerne allerede på seg selv som foreldre
- Fosteret/barnet var ønsket – det var *invitert inn*
- Foreldrene har villet bli foreldre
- => kan gjøre det å avbryte moralsk problematisk i *andres* øyne
- => kan gjøre det å avbryte moralsk problematisk i *egne* øyne
- => kan gjøre selv det å avbryte *tidlig*, problematisk i egne øyne
- ... man kan tenke og føle slik, selv om man er liberalt innstilt til abort
- => foreldres vanskeligste utfordring etter alvorlige funn i fosterdiagnostikken er kanskje deres egne selvpålagte moralske kvaler i kraft av at de ser på seg selv som foreldre!

Den gravide forhandler med seg selv om godt foreldreskap i fosterdiagnostikken ..

Tar man for eksempel mest hensyn til barnet ved å la det leve, eller ved å la det slippe et liv med smerte og utstøtelse? Og er man mest en god mor ved å ta på seg omsorgen ved et sykt barn, eller ved å spare barn man allerede har for belastningen av et søsken som krever veldig mye av foreldrene?

Sølvi Marie Risøy fra sin PhD til Kilden
19.07.2010

Abortvalg innenfor rammen av ansvarlig foreldreskap

Adresseavisen NYHETER SPORT KULTUR MENINGER UKEADRESSA ANETTE LOUISE MENY

– Vi opplevde det som å miste et barn

Da Hanne Moe Bjørnbet (37) var til ultralydundersøkelse 18 uker ut i svangerskapet, fikk hun vite at noe var alvorlig galt. Nå føler hun et sterkt behov for å forsvare dagens abortlov.

Jeg som har vært gjennom dette, opplevde det som å miste et barn. Våre jenter opplevde at de mistet en lillesøster. Vi har fått et minnealbum fra sykehuset med bilder og fotavtrykk, vi snakker mye om babyen og vi har et gravsted å gå til.

svangerskapet, så er det snakk om et bitte lite barn. Jeg som har vært gjennom dette, opplevde det som å miste et barn, sier Hanne Moe Bjørnbet om det å avbryte svangerskapet i uke 18. FOTO: CHRISTINE SCHEPTE, ADRESSEAVISEN

HILDE SKJESOL 951 98 684

ANNONSE

TRONDHEIM KOMMUNE

Publisert: 17.09.2018 06:00

Oppsummert

- De nemndbestemte abortene handler i dag primært om fosteravvik
- De kjennetegnes av at svangerskapene i utgangspunktet var ønsket
- Ønskede svangerskap betyr at kvinnen og parene gjerne har gått inn i foreldrerollen
- Den allerede inngåtte foreldreforpliktelsen er en god garanti for at eventuelle abortbeslutninger vil bli truffet med det største alvor
- Nemndene har for noen fungert som støtte – for andre som en ubehagelig overdommer
- Alternativer til nemnd?